

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-методичної та
навчальної роботи

 О. Б. Жильцов
2015 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Напрямок підготовки
6.040201 Математика

Гуманітарний інститут

ББК 74.850

Структура програми типова. Години відповідають робочому навчальному плану.
Заступник директора Гуманітарного інституту з навчальної роботи

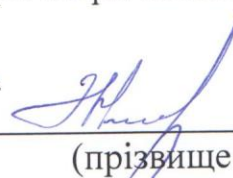
 Єременко О. В.

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія педагогіки», 2015 рік – 35 с.

Розробники: *Терентьєва Наталія Олександрівна*, кандидат педагогічних наук, доцент, *Головчук Світлана Юріївна*, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та історії педагогіки

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та історії педагогіки
Протокол від “04” лютого 2015 року № 6

Завідувач кафедри Чернуха Н. М.

 (Чернуха Н.М.)
(прізвище та ініціали)

“ 04 ” 02 _____ 20 15 року

Схвалено Вченою радою Гуманітарного інституту для спеціальностей

Протокол від. “ _____ ” _____ 20__ року № _____

“ _____ ” _____ 20__ року Вчений секретар _____ (Т. Л. Видайчук)

(підпис) (прізвище та ініціали)

© КУБГ, 2015 рік
© _____, 2015 рік

Міністерство освіти і науки України
Київський університет імені Бориса Грінченка
Кафедра теорії та історії педагогіки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов
2013 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Історія педагогіки»

Напрямок підготовки **6.040201 Математика**

Гуманітарний інститут

2013–2014 рік

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ**

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Кафедра теорії та історії педагогіки

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

галузь знань **0402 Фізико-математичні науки**
напрямок підготовки **6.040201 Математика**

(освітньо-кваліфікаційний рівень *"бакалавр"*)

за вимогами кредитно-модульної системи

Київ 2013

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ**

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

Кафедра теорії та історії педагогіки

«ПОГОДЖЕНО»

Проректор
з науково-методичної роботи та
навчальної роботи

_____ О.Б. Жильцов

«___» _____ 2013 р.

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Вченою радою Гуманітарного інституту,
протокол № ___ від «__» _____ 2012 р.

Секретар Вченої ради _____ О.С. Зубченко

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

галузь знань **0402 Фізико-математичні науки**
напрямок підготовки **6.040201 Математика**

(освітньо-кваліфікаційний рівень "бакалавр")

за вимогами кредитно-модульної системи

УХВАЛЕНО

на засіданні кафедри теорії та історії
педагогіки,

протокол № _ від «__» _____ 2012р.

завідувач кафедри _____ Н.М. Чернуха

Київ 2013

УДК
ББК 74.03

Історія педагогіки. Програма навчальної дисципліни. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. – 36 с.

Укладач: Павло Володимирович Кряжев, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та історії педагогіки.

Рецензенти:

Корсак Костянтин Віталійович, доктор філософських наук, завідувач відділу теорії і методології природничої та інженерної освіти Інституту вищої освіти НАПН України;

Черниш Анатолій Петрович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри управління навчальним закладом і менеджменту організації Інституту лідерства і соціальних наук Київського університету імені Бориса Грінченка.

ББК 74.03
© КМПУ, 2013 р.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.	5
Структура програми навчальної дисципліни	
I. Опис предмета навчальної дисципліни	7
II. Тематичний план навчальної дисципліни.	8
III. Програма	
<i>Змістовий модуль I. Історія зарубіжної педагогіки</i>	9
<i>Змістовий модуль II. Історія педагогіки України</i>	11
IV. Навчально-методична карта дисципліни «Історія педагогіки».	14
V. Плани семінарських та практичних занять.	16
VI. Завдання для самостійної роботи.	22
VI. Карта самостійної роботи студента.	24
VII. Індивідуальна робота студентів.	25
VIII. Система поточного та підсумкового контролю.	28
IX. Методи навчання.	31
X. Методичне забезпечення курсу	31
XI. Рекомендована література.	32
Основна.	32
Додаткова.	34

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Історія педагогіки» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою теорії та історії педагогіки на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану за напрямом підготовки «Математика» денної форми навчання.

Програму розроблено з урахуванням рекомендацій МОН України (лист № 1/9-736 від 06.12.2007 р.) «Про Перелік напрямів (спеціальностей) та їх поєднання з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями для підготовки педагогічних працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста, магістра».

Навчальний курс «Історія педагогіки» має важливе освітнє, професійне й виховне значення у психолого-педагогічній підготовці майбутніх учителів-вихователів у вищих закладах освіти, оскільки є джерелом здобуття знань про багатовікові педагогічні традиції українського народу та народів світу, досягнення світової і вітчизняної педагогічної думки та шкільної практики; сприяє розширенню професійного світогляду, стимулюванню критичності педагогічного мислення, виробленню вмінь творчо використовувати історико-педагогічну спадщину у практичній діяльності, визначати майбутні педагогічні перспективи.

Мета курсу – розкриття скарбів педагогічної мудрості українського та інших народів світу, ознайомлення з основними етапами розвитку вітчизняної та зарубіжної освіти і педагогіки, визначення місця національної педагогіки в історії світової культури; формування у студентів інтересу до педагогічного минулого, професійної компетентності, національної свідомості, духовності, готовності до наслідування кращих освітянських традицій українського народу.

Завдання курсу:

- формування в студентів цілісної системи знань про історико-педагогічні процеси, явища і факти, що мали місце в Україні та інших країнах світу;
- розкрити скарби виховної мудрості рідного та інших народів світу, оригінальність національних систем виховання і навчання;
- простежити основні етапи розвитку людини, сімейного виховання, навчально-виховних закладів на теренах України з найдавніших часів до сьогодення;
- ознайомити з педагогічними концепціями видатних вітчизняних і зарубіжних педагогів;
- вироблення критичного ставлення до педагогічної спадщини минулого;
- залучити студентів до творчого дослідництва;
- формування умінь творчо застосовувати набуті знання у практичній діяльності.
- розвивати уміння прогнозувати розвиток освіти, педагогічної думки.

Робоча навчальна програма з дисципліни «Історія педагогіки» для вищих педагогічних навчальних закладів розроблена з урахуванням рекомендацій МОН України та згідно вимог кредитно-модульної системи організації навчання.

Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати бакалавр відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Історія педагогіки», необхідне методичне забезпечення, технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

У процесі вивчення курсу важливо зосередити увагу на *засвоєнні знань* із таких питань: виникнення освіти й виховання в світовій цивілізації, освіта і

виховання в країнах Стародавнього Світу, школа й педагогіка в епоху Античності, Середньовіччя, Відродження та Просвітництва, сучасні системи освіти у найрозвиненіших країнах світу, виховання, школа і педагогічна думка Київської Русі, розвиток освіти і педагогічної думки в епоху українського національного Відродження, розвиток української педагогіки й шкільництва у другій половині XVIII ст.-першій половині XIX ст., основні тенденції розвитку школи та педагогічної думки України в XIX – на початку XX століття, розвиток освіти та педагогічної думки в Україні у 20-80-х роках XX століття, відродження національної системи виховання і педагогіки в період становлення незалежної Української держави у кінці XX – поч. XXI ст.

Підвищенню ефективності семінарських занять сприятиме передбачене програмою виконання навчально-дослідних завдань, зокрема реферативних досліджень з актуальних проблем історії педагогіки.

Під час семінарських занять, індивідуальної навчально-дослідної та самостійної роботи студенти **набувають уміння та навички:**

1) виділяти те нове, що сприяло прогресу педагогічної теорії у різні проміжки історичного часу;

2) характеризувати, аналізувати окремі педагогічні теорії, світогляд їх творців, залежність педагогіки і школи від прогресу суспільного розвитку;

3) творчо використовувати в практичній діяльності надбання попередніх поколінь;

4) застосовувати на практиці теоретичні погляди теоретиків історії педагогіки;

5) впроваджувати в педагогічній діяльності концептуальні засади теорії формальної та матеріальної освіти;

6) прогнозувати та передбачати основні шляхи подальшого розвитку системи освіти.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 108 год., із них 22 год. – лекції, 20 год. – семінарські заняття, індивідуальні заняття – 6 год; модульний контроль – 6 год; самостійна робота – 54 год.

Вивчення бакалаврами навчальної дисципліни «Історія педагогіки» завершується складанням заліку.

**СТРУКТУРА
ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна	Напря́м, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS: <i>3 кредити</i> Змістові модулі: <i>2 модулі</i> Загальний обсяг дисципліни (години): <i>108 годин</i> Тижневих годин: <i>4 години</i>	Галузі знань 0402 Фізико-математичні науки Напря́м підготовки: 6.040201 Математика Освітньо-кваліфікаційний рівень <i>«бакалавр»</i>	Нормативна Рік підготовки: 1 Семестр: 2 Аудиторні заняття: 48 годин Лекції (теоретична підготовка): 22 годин Семінарські заняття: 20 год. Індивідуальні заняття: 6 год. Модульний контроль: 6 год. Самостійна робота: 54 год. Вид контролю: залік

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторні	Лекції	Семінарські заняття	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульний контроль
Змістовий модуль I. ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ПЕДАГОГІКИ								
1.	Вступ. Предмет і завдання курсу «Історія педагогіки». Виникнення освіти виховання в світовій цивілізації.	14	5	2	2	1	9	
2-3.	Розвиток зарубіжної школи й педагогіки епоху Середньовіччя, Відродження Просвітництва	18	9	4	4	1	9	
4	Розвиток зарубіжної школи та педагогіки XIX- на початку XXI ст	20	9	4	4	1	9	2
<i>Разом</i>		52	23	10	10	3	27	2
Змістовий модуль II. ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ УКРАЇНИ								
5	Виховання, школа і педагогічна думка в Київській Русі	17	7	4	2	1	9	1
6	Розвиток освіти і педагогічної думки України в XIV- XVIII ст.	19	9	4	4	1	9	1
7-8	Тенденції розвитку освіти і педагогічної думки в Україні в XIX – XX ст. Відродження національної освіти в першостановлення незалежної Української держави на межі XX – XXI ст.	20	9	4	4	1	9	2
<i>Разом</i>		56	25	12	10	3	27	4
Разом за навчальним планом		108	48	22	20	6	54	6

III. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Вступ.

Предмет, завдання та значення курсу «Історія педагогіки». Історія педагогіки як історична і педагогічна наука. Принципи побудови і методи дослідження історії педагогіки. Зв'язок історії педагогіки з історією матеріальної і духовної культури. Історія педагогіки як фахова і як культурологічна дисципліна. Джерела історії педагогіки. Функції історії педагогіки.

Лекція 1. Виникнення освіти й виховання в світовій цивілізації. (2 год.)

Гене́за виховання і школи у державах Стародавнього Сходу. «Садиби таблиць» (едуби) у стародавній Месопотамії. Закони Хамурапі. Школа у стародавньому Єгипті. Виховання і школа у стародавній Індії. Упанаями. Сімейні та лісові школи. Школа і педагогічна думка стародавнього Китаю. Система шести мистецтв. Вчення Конфуція. Школа і виховання Афінської держави. Мусичні і гімнастичні школи. Гімнасії і ефебії. Зміст навчання в кожному з цих типів шкіл. Фізичне, розумове, моральне, естетичне виховання дітей. Гінекеї. Спартанська система виховання. Навчання і виховання в агелах. Навчання військової справи і виховання в групах ефебів. Особливості виховання дівчаток. Виховання і освіта в епоху Елінізму. Навчання і виховання в античному Римі. Становлення римської системи виховання. Типи шкіл. Зародження педагогічних ідей у надрах філософії античної Греції і Риму.

Основні поняття теми: клінописання, піктограми, папіруси, манускрипти; «садиби таблиць», школи писців і жерців, рамесеум, ієрогліфи, агели, криптії, ефебія, калокагатія; гінекея, школи граматистів, кіфаристів, палестри; гімнасія, академія, школи риторів.

Се́міна́р 1. Генезис виховання. Школа, виховання і педагогічна думка в державах Стародавнього Сходу і доби Античності (2 год.)

Лекція 2-3. Розвиток зарубіжної школи й педагогіки в епоху Середньовіччя, Відродження та Просвітництва (4 год.)

Вплив раннього християнства на виховання і навчання. Школи катехуменів. Поява шкіл катехізісу. Діяльність кафедральних та єпископальних шкіл. Розвиток церковних шкіл. Сім вільних мистецтв. Розвиток кафедральних і монастирських шкіл. Розвиток гільдійських шкіл, цехових шкіл. Магістратські школи. Організація виховання дітей в середньовічних школах. Філософсько-педагогічна думка у країнах Західної Європи доби Середньовіччя. Організація лицарського виховання. Західноєвропейські університети. Виховання, школа і педагогічна думка у Візантії у добу Середньовіччя.

Педагогічна думка епохи Відродження. Основні ознаки педагогіки епохи гуманізму. Школа і педагогічна думка епохи Відродження. «Будинок радості» Вікторіно да Фельтре. Педагогічні ідеї педагогів-гуманістів (Е.Роттердамський,

Ф.Рабле, М.Монтень, Т.Мор, Т.Кампанелла). Розвиток ідей громадянського виховання.

Епоха Реформації (XV-XVI ст.). Розвиток освіти у період Реформації. Характеристика змісту єзуїтського виховання й освіти.

Педагогічна думка доби Просвітництва. Педагогічна система англійського філософа Д.Локка. Життя, педагогічна діяльність і теоретична спадщина Я.А. Коменського (1592-1670 рр.). світогляд Я.А. Коменського та його завдання виховання особистості. «Велика дидактика» – теоретичне обґрунтування педагогіки нового часу. Дидактичні погляди Коменського. Вікова періодизація у педагогічній спадщині Я.А.Коменського. Структура навчальних закладів, зміст освіти в них та вимоги до організації їх діяльності. Принципи навчання. Обґрунтування класно-урочної системи. Підручники Я.А. Коменського. Ян Амос Коменський про моральне виховання дітей.

Французьке просвітництво XVIII ст. Педагогічні ідеї французьких філософів-просвітителів XVIII ст. К.Гельвеція та Д.Дідро. Педагогічна теорія Ж.-Ж.Руссо, загальні принципи розробленої ним виховної системи. Теорія природного і вільного виховання. Вікова періодизація, особливості навчання й виховання дітей на кожному з вікових періодів.

Основні поняття теми: католицизм, схоластика, теологія, теоцентризм, антропоцентризм, монастирські, єпископські чи кафедральні школи, церковно-приходські школи, цехові школи, гільдійські школи, сім вільних мистецтв, трівіум, квадривіум, лицарське виховання, середньовічні університети, метафізика, психологія, етика, політика, ліценціат, космологія; магістр права, медицини чи теології; утопія; колегіуми, гімназії, «Велика дидактика», «Материнська школа», сенсуалізм, принцип природовідповідності, школа рідної мови, латинська школа, принцип наочності, свідомості і активності, послідовності і систематичності, виховання джентельмена.

Семінар 2. Розвиток зарубіжної школи, виховання і педагогічних ідей у добу Середньовіччя, Відродження та Просвітництва (4 год.)

Лекція 4. Розвиток зарубіжної школи та педагогіки в XIX- на початку XXI ст (4 год.)

Розвиток педагогічних ідей у XIX ст. Вплив гуманістичної педагогіки на розвиток школи, освіти в країнах Європи. Розвиток філантропізму і неогуманізму у Німеччині. Основні ідеї педагогів- філантропістів І.Базедова та Х.Зальцмана. Основні ідеї неогуманістів. Педагогічні ідеї В.Гумбольта.

Життя і педагогічна діяльність швейцарського педагога Й.Песталоцці. Теорія елементарної освіти. Дидактичні погляди, започаткування теорії формальної освіти. Зміст і методи розумового, морального, фізичного і трудового виховання. Проблема поєднання навчання з продуктивною працею учнів. Проблема взаємодії сім'ї і школи у вихованні дітей.

Педагогічні погляди німецького педагога А.Дістервега. Обґрунтування методологічних принципів виховання у творах Дістервега. Дидактика розвивального навчання.

Педагогічна теорія німецького педагога Й.Гербарта. Теорія багатостороннього інтересу. Вчення про методи навчання. Ідея виховуючого навчання. Система

морального виховання.

Педагогічні погляди і діяльність соціалістів-утопістів Р.Оуена та Ш.Фур'є. Соціально-педагогічні експерименти Оуена у Нью-Ленарку. Система шкіл. Проблема поєднання навчання з продуктивною працею дітей у практиці Оуена. Педагогічний досвід комуни «Нова Гармонія». Педагогічні ідеї у творах Ш.Фур'є. План ідеальної соціально-трудової організації суспільства Гармонії. Система виховання в суспільстві Гармонії.

Педагогічні погляди Г.Спенсера. Вчення про види людської діяльності і завдання виховання.

Розвиток експериментальної (В.Лай, Е.Мейман та ін.), функціональної (Е.Клапаред, А.Фер'єр та ін.) педагогіки та альтернативних шкіл в ХХ столітті. Теорія трудової школи і громадянського виховання Г.Кершенштейнера. Прагматична педагогіка Дж.Дьюї. Педагогічна система М.Монтессорі. Педагогіка «нового виховання» і «нових шкіл». Школа Селестена Френе. Антропософія Р.Штайнера. Тенденції розвитку освітньо-виховних систем розвинених країн світу на межі ХХ-ХХІ ст.

Основні поняття теми: теорія елементарної освіти, філантропісти, асесори, неогуманізм, експериментальна педагогіка, функціональна педагогіка, прагматична педагогіка, антропософія, теорія вільного виховання, педоцентризм, альтернативні школи, Болонський процес.

Семінар 3. Зарубіжна педагогіка в ХІХ – на початку ХХІ ст. (4 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ УКРАЇНИ

Лекція 5. Виховання, школа і педагогічна думка в Київській Русі (4 год.)

Мета, зміст, засоби і традиції виховання у східних слов'ян. Етнопедагогіка. Джерела виховної мудрості. Виникнення і поширення писемності у першоукраїнців.

Зародження і розвиток шкільної освіти в Київській Русі. Передумови виникнення шкіл. Прийняття християнства. Поява кирилиці. Характеристика основних типів шкіл (монастирські, парафіяльні, школи грамоти, школи книжного вчення). Зміст і методика шкільного навчання. Освіта і виховання жінок. Освіта дітей простого люду. Заснування бібліотеки Ярослава Мудрого. Педагогічні пам'ятки Київської Русі. «Повчання Володимира Мономаха дітям».

Основні поняття теми: дохристиянське світосприйняття, народна педагогіка; форми та методи народного виховання; християнська етика; азбука-кирилиця, майстерня-скрипторій, докирилівська абетка, Часослов, Псалтир, школа грамоти, монастирські та парафіяльні школи, школа книжного вчення, «Повість минулих літ», «Златоуст», «Ізборник», «Повчання».

Семінар 4. Виховання, школа та педагогічна думка в період Київської Русі (2 год.).

Лекція 6. Розвиток освіти і педагогічної думки в Україні в ХІV- ХVІІІ ст. (4

год.)

Стан освіти після розпаду Київської Русі. Просвітницька діяльність П.Русина і Ю.Дрогобича. Розвиток освіти на території України в XVI- XVIII ст. Освітня політика Польщі в Правобережній Україні. Заснування католицьких шкіл в Україні. Просвітницька діяльність І. Федорова, його перший буквар 1574 р. Історична зумовленість українського Відродження. Розвиток українського національного шкільництва. Острозька слов'яно-греко-латинська академія як перша наукова установа в Україні. Діяльність братських шкіл. Організація навчально-виховного процесу в Києво-Могилянській академії.

Виховання й освіта в Запорозькій Січі. Основні риси й завдання козацької педагогіки. Зміст і структура козацької освіти й виховання. Зміст і засоби виховання дітей. Система шкіл Запорозької Січі, характеристика їхньої роботи.

Полкові і сотенні школи Гетьманської України. Народні школи грамоти. Створення нових навчальних закладів: Харківського, Чернігівського, Переяславського колегіумів, Глухівської музично-співацької школи.

Російська освітня реформа 1786 р. і її вплив на розвиток освіти в Україні.

Педагогічна думка в Україні в епоху національного Відродження. Педагогічні ідеї у творах Лаврентія і Стефана Зизаніїв, І.Вишенського, І.Борецького, М.Смотрицького, Ф.Прокоповича, Є.Славинецького, С.Яворського та ін. Педагогічна система Г.Сковороди.

Основні поняття теми: католицькі школи, братські школи, Острозька слов'яно-греко-латинська академія, братські школи, Києво-Могилянська Колегія, січові школи, полкові школи, сотенні школи, колегіуми, козацька педагогіка, малі народні училища, головні народні училища.

Семинар 5. Розвиток освіти, педагогічна думка в XIV - XVIII ст. (4 год.)

Лекція 7-8. Тенденції розвитку освіти і педагогічної думки в Україні в XIX – XX ст. Відродження національної освіти в період становлення незалежної Української держави на межі XX – XXI ст. (4 год.)

Політика російського та австрійського уряду в галузі освіти. Вплив освітніх реформ в Російській імперії 1804 і 1828 рр. на розвиток освіти в Україні. Створення освітніх округів, повітових, губернських училищ, гімназій.

Становлення і розвиток університетської освіти в Україні. Діяльність Харківського (1805) і Київського (1834) університетів.

Реформи навчально-виховних закладів в Російській імперії протягом XIX століття. Стан жіночої освіти.

Особливості розвитку освіти в Західній Україні протягом XIX - на початку XX ст.

Педагогічна думка в XIX-на початку XX ст. Педагогічні ідеї Т.Шевченка. Шевченко про виховний ідеал. Педагогічна діяльність О.Духновича. Життя і педагогічна діяльність К.Д. Ушинського. Педагогічні погляди і діяльність М.Пирогова, Х.Алчевської, М.Корфа, М.Драгоманова, Б.Грінченка, І.Франка, Л.Українки, Т.Лубенця, С.Русової, І.Огієнка та ін.

Розвиток українського шкільництва у часи національного відродження 1917-1919 рр. Українізація школи всіх ступенів.

Створення документів про школу, виховання: «Положення про єдину трудову школу УРСР» (1919 р.), «Декларація про соціальне виховання дітей» (1920 р.), «Кодекс законів про народну освіту в УРСР» (1922 р.). Створення та діяльність єдиної трудової школи. Розвиток освіти в 30-х роках. Характерні риси радянської тоталітарної школи і системи виховання. Школа та педагогіка в передвоєнні, воєнні та перші повоєнні роки. Освітні реформи 50-80-х років.

Педагогічна діяльність і погляди А. С. Макаренка. Погляди Макаренка на формування колективу. Педагогічна спадщина Г.Ващенка. Життя, педагогічна діяльність і теоретична спадщина В.О. Сухомлинського.

Новаторська педагогіка 80-90-х років (В.Шаталов, М.Гузик, О.Захаренко та ін.), роль педагогіки співробітництва в демократизації та гуманізації шкільного життя.

Відродження національної освіти у період становлення незалежної України у кінці ХХ ст. Загальнодержавна Концепція середньої загальноосвітньої школи України (1991). Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ ст.) (1993). Закон України «Про загальну середню освіту» (1999). Створення різних типів навчальних закладів: гімназій, ліцеїв, коледжів. Національна доктрина розвитку освіти України ХХІ століття.

Основні поняття теми: «Статут університету», «Статут гімназій і училищ, підпорядкованих університетам», прогімназії, класичні та реальні гімназії, жіноча освіта, пансіони, Інститути шляхетних дівчат, єпархіальні училища, Фребелівський жіночий педагогічний інститут «Рідне слово», «Дитячий світ», українізація, педологія, школи робітничої і селянської молоді, технікуми, училища, інститути народної освіти, загальноосвітні середні школи, педагоги-новатори, педагогіка співробітництва, гуманізація навчання і виховання, Національна доктрина розвитку освіти.

Семінар 6. Тенденції розвитку освіти і педагогічної думки в Україні в ХІХ - на початку ХХІ ст. (4 год.)

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Історія педагогіки»

Разом: 108 год., лекції – 22 год., семінарські заняття – 20 год., індивідуальна робота – 6 год., самостійна робота – 54 год., модульний контроль – 6 год.

Тиждень	I	II-III	IV	V	VI	VII- VIII
Модулі	Змістовий модуль I			Змістовий модуль II		
Назва модуля	ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ПЕДАГОГІКИ			ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ УКРАЇНИ		
Кількість балів за модуль	212			212		
Лекції	1 1 б	2-3 2 б	4 1 б	5 1 б	6 1 б	7-8 2 б
Семінарські заняття	1 11 б	2 11 б	3 11 б	4 11 б	5 11 б	6 11 б
Дати						
Теми лекцій	Вступ. Предмет і завдання курсу «Історія педагогіки». Виникнення освіти й виховання в світовій цивілізації.	Розвиток зарубіжної школи й педагогіки в епоху Середньовіччя. Відродження та Просвітництва	Розвиток зарубіжної школи та педагогіки в XIX- на початку XXI ст	Виховання, школа педагогічна думка в Київській Русі	Розвиток освіти і педагогічної думки в Україні в XIV- XVIII ст.	Тенденції розвитку освіти педагогічної думки в Україні в XIX – XX ст. Відродження національної освіти в період становлення незалежної Української держави на межі XX – XXI ст.
Теми семінарських занять	Школа, виховання і педагогічна думка у державах Стародавнього Сходу і доби Античності	Розвиток зарубіжної школи, виховання і педагогічних ідей у добу Середньовіччя і Просвітництва	Зарубіжна педагогіка в XIX – на початку XXI ст.	Виховання, школа та педагогічна думка в період Київської Русі.	Розвиток освіти, педагогічна думка в XIV - XVIII ст.	Тенденції розвитку освіти і педагогічної думки в Україні в XIX – на початку XXI ст.
Першоджерела	Табл. 6.1 (30 балів)	Табл. 6.1 (60 балів)	Табл. 6.1 (30 балів)	Табл. 6.1 (20 балів)	Табл. 6.1 (30 балів)	Табл. 6.1 (70 балів)
ІНДЗ (реферат; презентація)	30 балів			30 балів		
Модульний контроль	25 балів			25 балів		

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль I ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Семінар 1.

Тема: Генезис виховання. Школа, виховання і педагогічна думка в державах Стародавнього Сходу і доби Античності (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Концепції генезису виховання.
2. Особливості виховання в епоху первіснообщинного ладу.
3. Школа і виховання у державах Стародавнього Сходу.
4. Виховання і школа в античній Спарті.
5. Виховання і школа в античних Афінах.
6. Характеристика педагогічних ідей Сократа.
7. Система педагогічних поглядів Платона.
8. Система педагогічних поглядів Арістотеля.
9. Школа і система виховання в античному Римі.
10. Характеристика педагогічних рекомендацій М.Ф.Квінтіліана.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Навчальна дискусія.

Рекомендована література

Основна:

1. *Арістотель*. Політика // Хрестоматія по історії зарубіжної педагогіки. – М., 1981. – С. 34-38.
2. *Джури́нський А.Н.* Історія зарубіжної педагогіки. – М., 1998.
3. *Джури́нський А.* Історія педагогіки: Учебн. пос. для студентів пед. вузів – М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2000. – 432с.
4. *Історія зарубіжної педагогіки*. Хрестоматія: Навчальний посібник / Заг. ред. Є.І. Коваленко – Київ, Центр навчальної літератури, 2006. – 664 с.
5. *Квінтіліан М.Ф.* Про виховання оратора // Хрестоматія по історії зарубіжної педагогіки. – М., 1981. – С. 39-45.
6. *Кравець В.* Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. – Тернопіль, 1996.
7. *Левківський М.В.* Історія педагогіки. Видання 2-е, доповнене. Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 376с.
8. *Левківський М.В.* Історія педагогіки. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 190 с.
9. *Мешко О., Янкович О., Мешко Г.* Педагогіка стародавнього світу. – Тернопіль, 1998. – 52 с.
10. *Платон*. Держава // Хрестоматія по історії зарубіжної педагогіки. – М., 1981. – С.

20-32.

11. *Сбруєва А.А. Риси́на М.Ю.* Історія педагогіки у схемах, картках, діаграмах: навчальний посібник. – Суми: СумДПУ, 2000.

12. *Хрестоматія по історії зарубіжної педагогіки.*/ Сост. А.И.Пискунов. – М., 1971.

Додаткова:

1. *Третьяков В.* Погляди Платона на проблеми виховання // Рідна школа. – 1993. – №9. – С. 74-75.
2. *Юммель Ш.* Аристотель. Портрет педагога //Перспективы: Вопросы образования. – 1990. – №2. – С. 150-160.

Се́мінар 2.

Тема: Розвиток зарубіжної школи, виховання і педагогічних ідей у добу Середньовіччя, Відродження та Просвітництва (4 год.)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Система середньовічних шкіл, зміст навчання у них.
2. Виникнення та освітня діяльність перших європейських університетів.
3. Система лицарського виховання.
4. Педагогічні ідеї Томазо Кампанелли («Місто сонця»).
5. Педагогічні погляди Томаса Мора («Утопія»).
6. Педагогічні погляди Франсуа Рабле («Гаргантюа і Пантагрюель»).
7. Система єзуїтського виховання і навчання.
8. Педагогічна творчість Я.А. Коменського («Велика дидактика» та ін.).
9. Педагогічні погляди Д. Локка («Думки про виховання»).
10. Педагогічні погляди Ж.-Ж. Руссо («Еміль, або про виховання»).

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Навчальна дискусія.

Рекомендована література

Основна:

1. *Джури́нский А.Н.* История зарубежной педагогики. – М., 1998.
1. *Джури́нский А.* История педагогики: Учебн. пос. для студентов пед. вузов – М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2000. – 432с.
2. *Історія зарубіжної педагогіки.* Хрестоматія: Навчальний посібник / Заг. ред. Є.І. Коваленко – Київ, Центр навчальної літератури, 2006. – 664 с.
3. *Кравець В.* Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. – Тернопіль, 1996.
4. *Левкі́вський М.В.* Історія педагогіки. Видання 2-е, доповнене. Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 376с.
5. *Левкі́вський М.В.* Історія педагогіки. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 190 с.

6. *Мешко О., Янкович О., Мешко Г.* Короткий виклад курсу “Історія зарубіжної школи і педагогіки”. – Тернопіль, 1998.
7. *Сбруєва А.А. Рисіна М.Ю.* Історія педагогіки у схемах, картках, діаграмах: навчальний посібник. – Суми: СумДПУ, 2000.
8. *Хрестоматія по історії зарубіжної педагогіки./ Сост. А.И.Пискунов.* – М., 1971.

Додаткова:

1. *Коменский Я.А.* Избранные педагогические сочинения в 2 т. – М., 1982.
2. *Коменский Я.А., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И.Г.* Педагогическое наследие./ Сост. В.М.Кларин, А.Н.Джуринский. – М., 1988.

Семинар 3.

Тема: Зарубіжна педагогіка в ХІХ – на початку ХХІ ст. (4 год.)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Педагогічні погляди І.Г. Песталоцці («Лінгард і Гертруда»).
  2. Педагогічні погляди І.Ф. Гербарта.
  3. Педагогічні погляди А. Дістервега.
  4. Теорія трудової школи і громадянського виховання. Педагогічні погляди Георга Кершенштейнера.
  5. Педагогіка дії В.Лая.
  6. Зміст експериментальної педагогіки Е.Меймана.
  7. Ідеї прагматичної педагогіки Джона Дьюї.
  8. Вальдорфська педагогіка Рудольфа Штайнера.
  9. Педагогічна система Марії Монтесорі
- II. Перевірка виконання самостійної роботи.
- III. Навчальна дискусія.

Рекомендована література

Основна:

1. *Джуринский А.Н.* История зарубежной педагогики. – М., 1998.
2. *Джуринский А.* История педагогики: Учебн. пос. для студентов пед. вузов – М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2000. – 432с.
3. *Історія зарубіжної педагогіки.* Хрестоматія: Навчальний посібник / Заг. ред. Є.І. Коваленко – Київ, Центр навчальної літератури, 2006. – 664 с.
4. *Кравець В.* Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. – Тернопіль, 1996.
5. *Левківський М.В.* Історія педагогіки. Видання 2-е, доповнене. Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 376с.
6. *Левківський М.В.* Історія педагогіки. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 190 с.
7. *Мешко О., Янкович О., Мешко Г.* Короткий виклад курсу “Історія зарубіжної школи і педагогіки”. – Тернопіль, 1998.
8. *Сбруєва А.А. Рисіна М.Ю.* Історія педагогіки у схемах, картках, діаграмах:

навчальний посібник. – Суми: СумДПУ, 2000.

9. *Хрестоматія по історії зарубіжної педагогіки.* / Сост. А.И.Пискунов. – М., 1971.

Додаткова:

1. *Абашкіна Н.В.* Нові концепції навчання й виховання у сучасній німецькій педагогіці: Методико-інформаційний матеріал. – К., 1995.
2. *Дистервег Ф.А.* Избранные педагогические сочинения – М., 1956.
3. *Дистервег А.* Керівництво для освіти німецьких учителів // Хрестоматія по історії зарубіжної педагогіки. – М., 1981. – С. 353-414.
4. *Френе С.* Избранные педагогические сочинения. –М., 1990.

Змістовий модуль II. ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ УКРАЇНИ

Семінар 4.

Тема: Виховання, школа та педагогічна думка в період Київської Русі (2 год.)

План заняття

- I. Теоретична частина.
Понятійно-категоріальний апарат теми.
1. Педагогіка й традиції виховання дітей у східних слов'ян до прийняття християнства.
2. Зародження й особливості розвитку писемності на території Київської Русі.
3. Прийняття християнства та зміст християнської етики як основи педагогіки в Київській русі («Слово про закон і благодать» Іларіона).
4. Перекладна література та перші педагогічні пам'ятки Київської Русі.
5. Характеристика основних чинників виникнення й поширення шкільництва на Русі.
6. Створення шкіл різних типів і їх характеристика.
7. Зміст і методика шкільного навчання й виховання в Київській Русі.
8. Організація та зміст освіти в школах грамоти.
9. Організація та зміст освіти в школах книжного вчення.
10. «Повчання Володимира Мономаха дітям».
- II. Перевірка виконання самостійної роботи.
- III. Навчальна дискусія.

Рекомендована література

1. Антологія педагогічної думки Древньої Русі і Руського державства XIV-XVII вв. – М., 1985.
2. Антологія педагогічної думки Української ССР. – М., 1988.
3. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О.О. Любар; За ред. В.Г. Кременя. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 766с.
4. *Кравець В.* Історія української школи і педагогіки. Навч. пос. – Тернопіль, 1994. С. 4-31.
5. *Левківський М.В.* Історія педагогіки. Видання 2-е, доповнене. Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 376с.

6. *Левківський М.В.* Історія педагогіки. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 190 с.
7. *Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т.* Історія української школи і педагогіки: Навч. посіб. / за ред. О.О. Любара. – К.: Т-во «знання», КОО, 2003. – 450с.
8. *Москаленко А.М.* Вивчення курсу «Історія педагогіки» у вищих педагогічних навчальних закладах. Модуль 1. «Історія педагогіки України»: навчально-методичний посібник – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2005. – 228с.
9. *Хрестоматія по истории советской школы и педагогики./ Сост. М.И.Анисов.* – М., 1972

Семінар 5.

Тема: Розвиток освіти, педагогічна думка в XIV - XVIII ст. (4 год.)

План заняття

- I. Теоретична частина.
  - Понятійно-категоріальний апарат теми.
  1. Культурно-освітня діяльність П.Русина.
  2. Педагогічна діяльність Ю.Дрогобича.
  3. Аналіз суспільно-політичних умов виникнення українського Відродження XVI – XVIII ст.
  4. Виникнення і розвиток братських шкіл в Україні. Зміст навчання і виховання в братських школах.
  5. Заснування, діяльність та зміст освіти в Острозькій академії.
  6. Заснування, діяльність та зміст освіти в Києво-Могилянській академії.
  7. Школа й освіта в Запорізькій січі. Козацька педагогіка.
  8. Педагогічні ідеї С.Полоцького.
  9. Педагогічні погляди Є.Славинецького.
  10. Педагогічна система Г.Сковороди.
- II. Перевірка виконання самостійної роботи.
- III. Навчальна дискусія.

Рекомендована література

1. *Акт про злиття Лаврської школи зі школою Київського братства //Антологія педагогічної думки Української ССР.* – М., 1988. – С. 86-88
2. *Алексієвець Л.* Києво-Могилянська академія в історії України і зарубіжних слов'янських країн (до 380-річчя заснування академії). – Тернопіль, 1995. – 54 с.
3. *Антологія педагогічної думки Української ССР.* – М., 1988.
4. *Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О.О. Любар; За ред. В.Г. Кременя.* – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 766с.
5. *Кравець В.П.* Історія української школи і педагогіки. – Тернопіль, 1994.
6. *Левківський М.В.* Історія педагогіки. Видання 2-е, доповнене. Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 376с.
7. *Левківський М.В.* Історія педагогіки. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 190 с.
8. *Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т.* Історія української школи і

- педагогіки: Навч. посіб. / за ред. О.О. Любара. – К.: Т-во «знання», КОО, 2003. – 450с.
9. *Медвідь Л.А.* Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: Навч. Посіб. – К.: Вікар, 2003.- 335 с.
  10. *Мицько І.З.* Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576-1636). – К.,1990. – 192 с.
  11. *Москаленко А.М.* Вивчення курсу «Історія педагогіки» у вищих педагогічних навчальних закладах. Модуль 1. «Історія педагогіки України»: навчально-методичний посібник – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2005. – 228с.
  12. *Педагогічні ідеї Г.С. Сковороди.* - К.: Вища школа, 1972.
  13. *Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні.* /За ред. М.Д.Ярмаченка. – К., 1991.
  14. *Сьбуєва А.А. Русіна М.Ю.* Історія педагогіки у схемах, картках, діаграмах: навчальний посібник. – Суми: СумДПУ, 2000.
  15. *Статут Львівської братської школи 1586 р. Порядок шкільний* //Антологія педагогической мысли Украинской ССР. – М., 1988. – С. 79-85.
  16. *Статутні статті Луцької греко-латино-слов'янської школи* //Антологія педагогической мысли Украинской ССР. – М., 1988. – С. 85-86.
  17. *Хрестоматія по истории советской школы и педагогики.*/ Сост. М.И.Анисов. – М., 1972.

Семінар 6.

Тема: Тенденції розвитку освіти і педагогічної думки в Україні в ХІХ - на початку ХХІ ст. (4 год.)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Головні тенденції й особливості розвитку освіти в Лівобережній і Правобережній Україні в ХІХ ст.
2. Просвітницька та педагогічна діяльність Т.Г.Шевченка, О.Духновича.
3. Педагогічна спадщина Б.Д.Грінченка.
4. Педагогічна система К.Д. Ушинського.
5. Освітньо-педагогічна діяльність М.Корфа і М.Пирогова.
6. Розбудова національної освіти в 1917-1919 рр.
7. Просвітницька та педагогічна діяльність Т.Лубенця, І.Огієнка.
8. Просвітницька та педагогічна діяльність С.Русової.
9. Розвиток радянської освіти і педагогіки в 1920-1980-х рр.
10. Педагогічна система А.Макаренка.
12. Педагогічна система В.Сухомлинського.
13. Розбудова національної освіти в незалежній Україні (Національна програма «Освіта України ХХІ століття»).

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Навчальна дискусія.

Рекомендована література

Основна:

1. *Антологія педагогической мысли Украинской ССР.* – М., 1988.
2. *Державна національна програма "Освіта": Україна ХХ століття* – К.: Радуга, 1994.
3. *Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О.О. Любар; За ред. В.Г. Кременя.* – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 766с.
4. *Кравець В.П.* Історія української школи і педагогіки. – Тернопіль, 1994.
5. *Левківський М.В.* Історія педагогіки. Видання 2-е, доповнене. Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 376с.
6. *Левківський М.В.* Історія педагогіки. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 190 с.
7. *Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т.* Історія української школи і педагогіки: Навч. посіб. / за ред. О.О. Любара. – К.: Т-во «знання», КОО, 2003. – 450с.
8. *Макаренко А.* Деякі висновки з мого педагогічного досвіду // Твори в 7 т., т 5. – К., 1954. – С. 209-231.
9. *Макаренко А.* Лекції про виховання дітей (Загальні умови сімейного виховання. Про батьківський авторитет) // Твори в 7 т., т. 4. – К., 1954. – С. 335-420.
10. *Москаленко А.М.* Вивчення курсу «Історія педагогіки» у вищих педагогічних навчальних закладах. Модуль 1. «Історія педагогіки України»: навчально-методичний посібник – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2005. – 228с.
11. *Медвідь Л.А.* Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: Навч. Посіб. – К.: Вікар, 2003.- 335 с.
12. *Національна доктрина розвитку освіти / Затверджено Указом Президента України від 17.04.2002. № 347 / 2002 // Освіта України.* – № 33 за 23 квітня 2002 р.
13. *Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні. /За ред. М.Д.Ярмаченка.* – К., 1991.
14. *Русова С.* Дидактика // Вибрані педагогічні твори у 2-х кн. Кн. 2. - К.: Либідь, 1997. - С. 134-300.
15. *Русова С.* Націоналізація школи // Русова С. Вибрані педагогічні твори. - К.: Освіта, 1996. С. 293-297.
16. *Сбруєва А.А. Риси́на М.Ю.* Історія педагогіки у схемах, картках, діаграмах: навчальний посібник. – Суми: СумДПУ, 2000.
17. *Сухомлинський В.* Батьківська педагогіка. – К.: Рад. школа, 1978. – 263 с.
18. *Сухомлинський В.* Сто порад учителю. – К.: Рад. школа, 1988. – 304 с.
19. *Хрестоматія по истории советской школы и педагогике. / Сост. М.И.Анисов.* – М., 1972.

Додаткова:

1. *Бурковська Г.* В.О.Сухомлинський про вплив дитячого колективу на особистість // *Педагогіка і психологія.* – 1999. - №4. – С. 142-148.
2. *Грінченко Г., Пермінова В.* В.О.Сухомлинський про педагогічну майстерність учителя // *Рад. школа.* – 1980. - №9. – С. 81-84.
3. *Груць Г.* Значення педагогічної спадщини Софії Русової для сучасності // *Наукові записки ТДПУ. Сер. Літературознавство.* - 1998. - №1-2. - С. 54-59.
4. *Груць Г.* Проблеми виховного ідеалу у педагогічній спадщині С.Русової // *Наукові записки ТДПУ. Сер. Педагогіка і психологія.* - 1998. - №3. - С. 73-76.
5. *Коваленко С.* Софія Русова: педагог-просвітитель, державний діяч, вчений // *Рідна школа.* 2000. - №8. - С. 35-38.
6. *Пшевращька О.* Мудрість влади педагога: Проблеми особистості педагога у

психолого-педагогічній спадщині В.Сухомлинського та С.Русової. //Світло. – 1999. - №1. – С. 5-10.

7. *Савченко О.* Реформування змісту шкільної освіти у контексті педагогічної спадщини Василя Сухомлинського //Поч. школа. – 1999. №9. – С. 1-4.

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль I.

ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Виникнення освіти й виховання в світовій цивілізації. - 9 год.

1. Законспектувати з твору Платона «Держава» ідеї про виховання та навчання дітей. Охарактеризувати зміст системи освіти та виховання молоді, розробленої Платоном.

3. Законспектувати з твору Арістотеля «Політика» ідеї, що стосуються змісту виховання і навчання дітей.

4. Законспектувати з твору М.Ф.Квінтіліана «Про виховання оратора» та пояснити названі ним переваги шкільного виховання перед домашнім.

Тема 2-3. Розвиток зарубіжної школи й педагогіки в епоху Середньовіччя, Відродження та Просвітництва - 9 год.

1. Проаналізувати ідеї та педагогічні погляди видатних мислителів та педагогів епохи Середньовіччя та Відродження щодо освіти й виховання дітей (Франсуа Рабле, Мішель Монтень, Томмазо Кампанелла).

Зробити конспект першоджерел.

Франсуа Рабле (1494-1553):

- роман «Гаргантюа і Пантагрюель».

Мішель Монтень (1533-1592):

- твір «Досліди».

Томмазо Кампанелла (1568-1639):

- твір «Місто Сонця».

2. Проаналізувати ідеї та педагогічні погляди видатних педагогів та просвітителів епохи Нового часу та Просвітництва (Ян Амос Коменський, Джон Локк, Жан-Жак Руссо). Зробити конспект першоджерел.

Ян Амос Коменський (1592-1670):

- «Велика дидактика»:

- законспектувати кілька «основоположень», що розкривають застосування у педагогічній теорії Коменського принципу природовідповідності виховання;

- виписати думки Коменського, що стосуються розробки ним класно-урочної систем;

- виписати найбільш цінні, на Ваш погляд, дидактичні правила та прийоми, що забезпечують легкість, ґрунтовність і швидкість навчання.

Джон Локк (1632-1704):

- «Думки про виховання».
- Жан-Жак Руссо (1712-1778):*
- «Еміль, або Про виховання».

**Тема 4. Розвиток зарубіжної школи та педагогіки в ХІХ- на початку ХХІ ст.-
9 год.**

Проаналізувати ідеї та педагогічні погляди Йогана-Генріха Песталлоці, Адольфа Дістервега, Йогана Герберта. Зробити конспект першоджерел.

- Йоган-Генріх Песталлоці (1746-1827):*
- роман «Лінгард і Гертруда»;
- Адольф Дістервег (1790-1866):*
- «Посібник для освіти німецьких учителів»
- Йоган Герберт (1776-1841):*
- «Загальна педагогіка, виведена з цілей виховання».

**Змістовий модуль II.
ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ УКРАЇНИ**

Тема 5. Виховання, школа і педагогічна думка в Київській Русі.– 9 год.

1. Ознайомитись із джерелами української народної педагогіки (прислів'я, приказки, колискові пісні, казки, легенди, загадки, лічилки) виписати 4 – 5 цікавих прикладів, які свідчать про мудрість народу щодо виховання та навчання дітей та молоді.
2. Законспектувати основні педагогічні ідеї «Повчання дітям» Володимира Мономаха.

**Тема 6. Розвиток освіти і педагогічної думки в Україні в ХІV- ХVІІІ ст. – 9
год.**

1. Проаналізувати педагогічні погляди видатних представників педагогічної думки періоду Українського Відродження (С. Полоцького, Є.Славинецького, Г.Сковороди). Законспектувати головні педагогічні ідеї з їхніх творів.

- Семеон Полоцький (1629-1680)*
- «Обід душевний» і «Вечеря душевна»
- Єпіфаній Славинецький (р.н. невідомий - 1675)*
- «Громадянство звичаїв дитячих»
- Григорій Сковорода (1722-1794)*
- «Вдячний Єродій»

Тема 7-8. Тенденції розвитку освіти і педагогічної думки в Україні в ХІХ – ХХ ст. Відродження національної освіти в період становлення незалежної Української держави на межі ХХ – ХХІ ст. – 9 год.

1. Скласти конспект першоджерел.
  - О.В. Духнович (1803-1865):*
  - «Народна педагогія».
2. Зробити конспект першоджерел *К.Д. Ушинського (1824-1870):*

- «Людина як предмет виховання»
- 3. Зробити конспект першоджерел.
  - Б.Д. Грінченко (1863-1910):*
    - «Учителям».
  - А.С. Макаренко (1888-1939):*
    - «Деякі висновки з мого педагогічного досвіду».
    - «Про батьківський авторитет».
  - В.О. Сухомлинський (1918-1970):*
    - «Сто порад учителям»
    - «Народження громадянина»

Карту самостійної роботи, де визначено форми академічного контролю, успішність (бали) і термін виконання самостійної роботи, подано у вигляді табл. 6.1.

Таблиця 6.1

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

(опрацювання першоджерел)

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль І. ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ПЕДАГОГІКИ			
Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу «Історія педагогіки». Виникнення освіти виховання в світовій цивілізації.	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль, іспит	30	I
Тема 2-3. Розвиток зарубіжної школи й педагогіки в епоху Середньовіччя, Відродження та Просвітництва	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль, іспит	60	II-III
Тема 4. Школа і педагогіка в країнах Європи у ХІХ- на початку ХХІ ст	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль, іспит	30	IV
Змістовий модуль ІІ. ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ УКРАЇНИ			
Тема 5. Виховання, школа і педагогічна думка в Київській Русі	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль, іспит	20	V
Тема 6. Розвиток освіти і педагогічної думки в Україні в ХІV- ХVІІІ ст.	Семінарське заняття, модульний контроль, індивідуальне заняття, іспит	30	VI
Тема 7-8. Тенденції розвитку освіти і педагогічної думки в Україні в ХІХ – ХХ ст. Відродження національної освіти в період становлення незалежної Української держави на межі ХХ – ХХІ ст.	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль, іспит	70	VII- VIII

<i>Разом: 54 год.</i>	<i>Разом: 240 балів</i>

VII. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ (ІНДЗ)

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Історія педагогіки» – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- ✓ анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис (**10 балів**);
- ✓ історико-біографічні дослідження у вигляді есе (**20 балів**).
- ✓ реферативне дослідження (**15 балів**);
- ✓ історико-педагогічні розвідки особистостей видатних педагогів (**30 балів**);
- ✓ науково-педагогічне дослідження певних історичних періодів (**30 балів**);

Орієнтовна структура ІНДЗ – науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел. Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл. 7.1 і 7.2.

Таблиця 7.1

Критерії оцінювання ІНДЗ

(науково-педагогічного дослідження у вигляді історико-педагогічних розвідок,
науково-педагогічних досліджень)

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	5 балів
2.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	10 балів
3.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції	10 балів

	щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	
4.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел). Презентація дослідження у програмі <i>PowerPoint</i>	5 балів
Разом		30 балів

Таблиця 7.2

Шкала оцінювання ІНДЗ

(науково-педагогічного дослідження у вигляді історико-педагогічних розвідок,
науково-педагогічних досліджень)

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	25-30	Відмінно
Достатній	18-24	Добре
Середній	11-17	Задовільно
Низький	0-10	Незадовільно

**Орієнтовна тематика індивідуальних досліджень з навчальної дисципліни
«Історія педагогіки»**

Змістовий модуль I. Історія зарубіжної педагогіки

1. Школа і виховання у стародавньому Єгипті.
2. Виховання і школа в стародавній Індії.
3. Школа і педагогічна думка в стародавньому Китаї.
4. Педагогічні погляди Конфуція.
5. Виховання і школа в Афінській державі.
6. Педагогічні ідеї античних грецьких філософів Платона і Аристотеля.
7. Педагогічні ідеї римського дидакта М.Ф.Квінтіліана.
8. Виховання і школа в античних Спартах.
9. Виховання і школа в античному Римі.
10. Організація школи і виховання у Візантійській імперії.
11. Педагогічні ідеї Е.Роттердамського.
12. Педагогічні ідеї М.Монтеня.
13. Педагогічні ідеї Ф.Рабле.
14. Педагогічні ідеї Т. Компанелло.
15. Педагогічні ідеї Т.Мора.
16. Організація освіти і виховання в Західній Європі у добу раннього Середньовіччя.
17. Головні ідеї гуманізму доби Відродження. Зародження гуманістичної педагогіки.

18. Розвиток освіти і виховання на європейському континенті доби Відродження.
19. Педагогічна творчість Я.А. Коменського.
20. Основні елементи морального виховання в педагогічній системі Коменського.
21. Я.А.Коменський про працю вчителя і його призначення в суспільстві.
22. Педагогічні погляди Ж.-Ж. Руссо.
23. Педагогічні погляди І.Г. Песталоцці.
24. Педагогічні погляди І.Ф. Герберта.
25. Педагогічні погляди А. Дістервега.
26. Педагогічні погляди Г. Кершенштейнера.
27. Прагматична педагогіка Дж.Дьюї.
28. Педагогічна система М.Монтессорі.
29. Педагогічна система Р.Штайнера.
30. Педагогічна система С.Френе.
31. Педагогіка дії В.Лая.
32. Ідеї експериментальної педагогіки Е.Меймана.

Змістовий модуль II. Історія педагогіки України

1. Народна педагогіка східних слов'ян про виховання.
2. Система освіти і виховання дітей в Київській Русі.
3. Створення та освітня діяльність братських шкіл в Україні на межі XVI- XVII ст.
4. Педагогічна думка в Київській Русі після прийняття християнства.
5. Заснування та освітня діяльність Острозької академії.
6. Заснування та освітня діяльність Києво-Могилянської академії.
7. Школа і освіта Запорізької Січі.
8. Культурно-просвітницька діяльність Кирило-Мефодіївського братства.
9. Педагогічна діяльність і погляди Ф. Прокоповича.
10. Педагогічні погляди Т.Г.Шевченка.
11. Педагогічна система Г.Сковороди.
12. Просвітницька та педагогічна діяльність О.Духновича.
13. Педагогічні погляди К.Д. Ушинського.
14. Освітньо-педагогічна діяльність М.Пирогова.
15. Освітньо-педагогічна діяльність М.Корфа.
16. Проблема виховуючого навчання у педагогічній спадщині К.Ушинського.
17. Педагогічні ідеї у творчості Б.Д. Грінченка.
18. Педагогічні ідеї М.Драгоманова.
19. Педагогічні погляди І.Франка.
20. Педагогічна спадщина І.Огієнка.
21. Педагогічна спадщина Т.Лубенця.
22. Просвітницька та педагогічна діяльність С.Русової.
23. Ідея національної школи С.Русової.
24. Виховний ідеал Г.Ващенка і сучасність.
25. Життя і педагогічна діяльність А.Макаренка.
26. Теорія і практика колективу А.Макаренка.
27. Розбудова національної освіти в Україні в 1917-1919 рр.

28. А.Макаренко про поєднання навчання і продуктивної праці.
29. Система морально-трудового виховання В.Сухомлинського.
30. В.Сухомлинський про самовиховання і самовдосконалення особистості.
31. В.Сухомлинський про педагогічну освіту батьків.
32. В.Сухомлинський про формування гуманної особистості.

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Історія педагогіки» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 384.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 8.1, табл. 8.2.

Таблиця 8.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Максимальна Кількість балів за одиницю	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування лекцій	1	8
2.	Відвідування семінарських занять	1	6
3.	Самостійна робота (першоджерела)	10	240
4.	Відповідь на семінарському занятті	10	48
5.	Індивідуальна навчально-дослідницька робота	30	60
6.	Модульний контроль	25	50
Максимальна кількість балів			412

Коефіцієнт перерахунку : $412 : 100 = 4,12$

Розрахунок балів подано з урахуванням можливості студенту взяти участь в обговоренні визначених програмою питань семінарських занять з навчальної дисципліни не менше ніж 80 % із запрограмованих навчальних занять.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

➤ **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.

➤ **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, реферат.

➤ **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 8.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
90-100	«відмінно» / «відмінно»	A
80-89	«дуже добре» / «добре»	B
70-79	«добре» / «добре»	C
60-69	«задовільно» / «задовільно»	D
50-59	«достатньо»/ «задовільно»	E
31-49	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX
0 – 30	«незадовільно» (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	F

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл. 8.3.

Таблиця 8.3

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного

	програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентіві, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

У табл. 8.4 представлено розподіл балів, що присвоюються студентам упродовж вивчення дисципліни «Історія педагогіки».

Таблиця 8.4

Розподіл балів, що присвоюються студентам

МОДУЛІ										Індивідуальна робота ЗМ 1, ЗМ 2.	Модуль- ний контроль
Змістовий модуль 1 (семінари, самостійна робота, відвідування лекцій, семінарів)					Змістовий модуль 2 (семінари, самостійна робота, відвідування лекцій, семінарів)						
T1	T2	T3	T4		T 5	T6	T7	T8			
151					151					60	50

Разом: 412 балів

Коефіцієнт перерахунку : $412 : 100 = 4,12$

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;

- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

ІХ. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні:* вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Х. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю);
- ✓ завдання для ректорського контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Історія педагогіки».

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. *Акт* про злиття Лаврської школи зі школою Київського братства // Антологія педагогічної думки Української ССР. – М., 1988. – С. 86-88
2. *Алексієвець Л.* Києво-Могилянська академія в історії України і зарубіжних слов'янських країн (до 380-річчя заснування академії). – Тернопіль, 1995. – 54 с.
3. *Антологія педагогічної думки Древньої Русі і Руського державства XIV-XVII вв.* – М., 1985.
4. *Антологія педагогічної думки Української ССР.* – М., 1988.
5. *Аристотель.* Політика // Хрестоматія по історії зарубіжної педагогіки. – М., 1981. – С. 34-38.
6. *Державна національна програма "Освіта": Україна ХХ століття* – К.: Радуга, 1994.
7. *Джуринський А.Н.* Історія зарубіжної педагогіки. – М., 1998.
8. *Джуринський А.* Історія педагогіки: Учебн. пос. для студентів пед. вузів – М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2000. – 432с.
9. *Історія зарубіжної педагогіки.* Хрестоматія: Навчальний посібник / Заг. ред. Є.І. Коваленко – Київ, Центр навчальної літератури, 2006. – 664 с.
10. *Історія української школи і педагогіки:* Хрестоматія / Упоряд. О.О. Любар; За ред. В.Г. Кременя. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 766с.
11. *Квінтіліан М.Ф.* Про виховання оратора // Хрестоматія по історії зарубіжної педагогіки. – М., 1981. – С. 39-45.
12. *Кравець В.* Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. – Тернопіль, 1996.
13. *Кравець В.П.* Історія української школи і педагогіки. – Тернопіль, 1994.
14. *Левківський М.В.* Історія педагогіки. Видання 2-е, доповнене. Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 376с.
15. *Левківський М.В.* Історія педагогіки. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 190 с.
16. *Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т.* Історія української школи і педагогіки: Навч. посіб. / за ред. О.О. Любара. – К.: Т-во «знання», КОО, 2003. – 450с.
17. *Макаренко А.* Деякі висновки з мого педагогічного досвіду // Твори в 7 т., т 5. – К., 1954. – С. 209-231.
18. *Макаренко А.* Лекції про виховання дітей (Загальні умови сімейного виховання. Про батьківський авторитет) // Твори в 7 т., т. 4. – К., 1954. – С. 335-420.
19. *Макаренко А.* Методика організації виховного процесу // Макаренко А. Методика виховної роботи. – К.: Рад. шк., 1990. – С. 29-138.
20. *Макаренко А.* Проблеми шкільного радянського виховання (Лекції) // Макаренко А. Методика виховної роботи. – К.: Рад. шк., 1990. – С. 139-205.
21. *Медвідь Л.А.* Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: Навч. Посіб. – К.: Вікар, 2003.- 335 с.
22. *Медынский Е.* Братские школы Украины и Белоруссии в XVI - XVII вв. – М., 1954.

23. *Мешко О., Мешко Г.* Історія педагогіки: тестові завдання. – Тернопіль, 2001. – С. 84-92, 120-135.
24. *Мешко О., Янкович О., Мешко Г.* Короткий виклад курсу “Історія зарубіжної школи і педагогіки”. – Тернопіль, 1998.
25. *Мешко О., Янкович О., Мешко Г.* Педагогіка стародавнього світу. – Тернопіль, 1998. – 52 с.
26. *Москаленко А.М.* Вивчення курсу «Історія педагогіки» у вищих педагогічних навчальних закладах. Модуль 1. «Історія педагогіки України»: навчально-методичний посібник – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2005. – 228с.
27. *Мицько І.З.* Острозька слов’яно-греко-латинська академія (1576-1636). – К., 1990. – 192 с.
28. *Національна доктрина* розвитку освіти / Затверджено Указом Президента України від 17.04.2002. № 347 / 2002 // Освіта України. – № 33 за 23 квітня 2002 р.
29. *Огієнко І.* Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. – К., 1991.
30. *Педагогічні ідеї Г.С. Сковороди.* - К.: Вища школа, 1972.
31. *Платон.* Держава // Хрестоматія по історії зарубіжної педагогіки. – М., 1981. – С. 20-32.
32. *Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні.* /За ред. М.Д.Ярмаченка. – К., 1991.
33. *Русова С.* Дидактика // Вибрані педагогічні твори у 2-х кн. Кн. 2. - К.: Либідь, 1997. - С. 134-300.
34. *Русова С.* Дошкільне виховання // Вибрані педагогічні твори. - К.: Освіта, 1996. – С. 34-184.
35. *Русова С.* Націоналізація школи // Русова С. Вибрані педагогічні твори. - К.: Освіта, 1996. С. 293-297.
36. *Русова С.* Нова школа // Русова С. Вибрані педагогічні твори. - К.: Освіта, 1996. С. 207-218.
37. *Русова С.* Нова школа соціального виховання // Вибрані педагогічні твори. - К.: Либідь, 1997. Кн. 2. С. 45-47.
38. *Сбруєва А.А. Рисіна М.Ю.* Історія педагогіки у схемах, картках, діаграмах: навчальний посібник. – Суми: СумДПУ, 2000.
39. *Статут* Львівської братської школи 1586 р. Порядок шкільний // Антологія педагогічної думки Української ССР. – М., 1988. – С. 79-85.
40. *Статутні* статті Луцької греко-латино-слов’янської школи // Антологія педагогічної думки Української ССР. – М., 1988. – С. 85-86.
41. *Сухомлинський В.* Батьківська педагогіка. – К.: Рад. школа, 1978. – 263 с.
42. *Сухомлинський В.* Народження громадянина // Вибрані твори у 5 т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т.3.
43. *Сухомлинський В.* Серце віддаю дітям // Вибрані твори у 5 т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т.3. – С. 7-279.
44. *Сухомлинський В.* Сто порад учителів. – К.: Рад. школа, 1988. – 304 с.
45. *Сухомлинський В.* Як виховати справжню людину // Вибрані твори у 5 т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т.2. – С. 249-334.

46. *Хрестоматія по истории зарубежной педагогики.*/ Сост. А.И.Пискунов. – М., 1971.
47. *Хрестоматія по истории советской школы и педагогики.*/ Сост. М.И.Анисов. – М., 1972.

Додаткова література:

1. *Абашкіна Н.В.* Нові концепції навчання й виховання у сучасній німецькій педагогіці: Методико-інформаційний матеріал. – К., 1995.
2. *Бурковська Г.* В.О.Сухомлинський про вплив дитячого колективу на особистість // *Педагогіка і психологія.* – 1999. - №4. – С. 142-148.
3. *Грінченко Г., Пермінова В.* В.О.Сухомлинський про педагогічну майстерність учителя // *Рад. школа.* – 1980. - №9. – С. 81-84.
4. *Груць Г.* Значення педагогічної спадщини Софії Русової для сучасності // *Наукові записки ТДПУ. Сер. Літературознавство.* - 1998. - №1-2. - С. 54-59.
5. *Груць Г.* Проблеми виховного ідеалу у педагогічній спадщині С.Русової // *Наукові записки ТДПУ. Сер. Педагогіка і психологія.* - 1998. - №3. - С. 73-76.
6. *Дистервег Ф.А.* Избранные педагогические сочинения – М., 1956.
7. *Дистервег А.* Керівництво для освіти німецьких учителів // *Хрестоматія по истории зарубежной педагогики.* – М., 1981. – С. 353-414.
8. *Дроб'язко П.І.* Українська національна школа: витоки і сучасність: Посібник. – К.: Академія, 1997. – 184 с.
9. *Зязюн Л.* Діалоговий метод учіння і виховання громадян Франції // *Неперервна професійна освіта: теорія і практика.* – 2005. Вип.. 2. – С.136-145.
10. *Киян Л.Ф.* Визначний діяч української освіти; До 150-річчя з дня народження М.П. Драгоманова // *Початкова шк.* – 1991. - №11.
11. *Климчик Л.А.* Рідна мова в контексті педагогічних поглядів М. Драгоманова // *Початкова шк.* – 1994. - №1.
12. *Коваленко С.* Софія Русова: педагог-просвітитель, державний діяч, вчений // *Рідна школа.* 2000. - №8. - С. 35-38.
13. *Коваль О.* Григорій Ващенко - творець української виховно-освітньої системи // *Рідна школа.* - 1993. - № 3. - С. 2-8.
14. *Коменский Я.А.* Избранные педагогические сочинения в 2 т. – М., 1982.
15. *Коменский Я.А., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И.Г.* Педагогическое наследие./ Сост. В.М.Кларин, А.Н.Джуринский. – М., 1988.
16. *Круглашов А.М.* Михайло Драгоманов про історичну долю та завдання освіти на Україні // *Рад. шк.* – 1991. – №8.
17. *Марценюк С.* Педагогічні погляди Арістотеля // *Рідна шк.* – 1991. – №10.
18. *Народна педагогіка: світовий досвід* /Укладач А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. «Знання-Прес». – 2003. – 134с.
19. *Олексєєва О.* Виховання французьких учнів як громадян європейської інтеграції // *Неперервна професійна освіта: теорія і практика.* – 2002. Вип. 4. – С.174-180.
20. *Пшевращька О.* Мудрість влади педагога: Проблеми особистості педагога у

- психолого-педагогічній спадщині В.Сухомлинського та С.Русової. //Світло. – 1999. - №1. – С. 5-10.
21. *Савченко О.* Реформування змісту шкільної освіти у контексті педагогічної спадщини Василя Сухомлинського //Поч.. школа. – 1999. №9. – С. 1-4.
  22. *Ткачук А.П.* Апостол правди і науки (національно-культурна концепція Михайла Драгоманова) // Рідна шк. – 1994. - №3-4.
  23. *Третьяков В.* Погляди Платона на проблеми виховання // Рідна школа. – 1993. – №9. – С. 74-75.
  24. *Хижняк З.І.* Маньківський В.К. Історія Києво-Могилянської академії. – К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2003. – 184с.
  25. *Френе С.* Избранные педагогические сочинения. –М., 1990.
  26. *Цюпа І.* Василь Сухомлинський: Добротворець. – К.: Рад. шк., 1985. – 216 с.
  27. *Юммель Ш.* Аристотель. Портрет педагога //Перспективы: Вопросы образования. – 1990. – №2. – С. 150-160.

Робоча програма навчального курсу

"ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ"

Укладач: *Кряжев Павло Володимирович*, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка

Історія педагогіки. Програма навчальної дисципліни / Укладач П.В. Кряжев. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. – 36 с.